

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Werken met proeftuintjes

Kwaliteitskaart voor schoolleiders

oVS

Nationaal Programma
Onderwijs

Voor welke praktijkvragen geeft deze kaart handvatten?

- *Hoe zorg ik ervoor dat onze onderwijsverbetering bijdraagt aan ‘samenwerken’ en ‘duurzame ontwikkeling’?*
- *Hoe zorg ik voor het betekenisvol betrekken van leraren bij onderwijsverbetering?*
- *Hoe benut ik de ervaringen en overtuigingen, kennis en kunde van de leraren en het team bij onderwijsverbetering?*

Stap 1

Kies een thema en ga na wie een proeftuintje wil opzetten

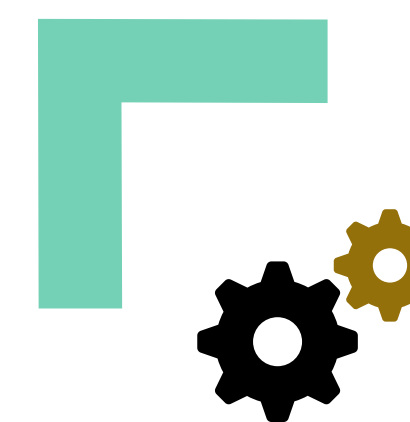
Stap 2

Bepaal de kaders

Stap 3

Monitor en bewaak de voortgang en evalueer

Waarom is het belangrijk om in proeftuintjes te werken?

Wanneer je met leraren samenwerkt aan het duurzaam verbeteren van het onderwijs (bijvoorbeeld verbeteren van de instructievaardigheden van de leraren), is het van belang dat je evidence informed werkt aan de hand van op onderzoek gebaseerde inzichten (bijvoorbeeld over lesgeven volgens een instructiemodel). Daarbij heb je oog voor de vertaalslag van deze kennis naar de eigen (les)praktijk, met aandacht voor de vaak weerbarstige schoolcontext. Het is daarom goed om de oplossingen die zijn bedacht om een verbetering door te voeren concreet uit te laten proberen (bijvoorbeeld verschillende interventies en werkvormen uit het instructiemodel): werkt het én werkt het voor ons? Om daar achter te komen laat je leraren in proeftuintjes concrete werkvormen uitproberen in hun eigen lespraktijk. Leraren kunnen leren door te experimenteren.

Je geeft leraren de gelegenheid om hun kennis en kunde in te zetten en/of verder te verdiepen. Werken aan onderwijsverbetering krijgt meer betekenis voor de leraren. Het vergroot hun professionele ruimte en betrokkenheid. Je laat leraren samenwerkend ontwerpen en onderzoekend onderwijzen en werkt middels kleine stapjes aan duurzame verbetering van jullie onderwijs (zie kwaliteitskaarten *Stimuleren van leren van leraren* en *Onderzoekmatig werken aan onderwijsverbetering*). Door aan de slag te gaan met proeftuintjes, gaan werken en leren hand in hand- je werkt tegelijkertijd aan schoolontwikkeling en aan professionele ontwikkeling van leraren.

Wat is nodig om met ouders samen te werken?

Centraal staat het voeren van goede gesprekken tussen leraren en ouders. Als school kun je ouders helpen om te leren ondersteunend te zijn in het leren van hun kinderen en hen het gevoel te geven dat ze een grote bijdrage kunnen leveren aan het leren en welzijn van hun kind(eren). Leraren kunnen op formele en informele manieren samenwerken met ouders. Als schoolleider kun je leraren ondersteunen om met ouders het goede gesprek te voeren.

Wat is nodig om in proeftuintjes te werken?

- Werk met een gezamenlijk opgesteld jaarplan met duidelijk afgebakende, onderbouwde thema's voor verbetering en concrete doelstellingen. Door de NP Onderwijs-evaluatie heb je duidelijk waar jullie nu staan (zie kwaliteitskaart *Monitoren en bijsturen van NPO-interventies*).
- Creëer en plan tijd voor samenwerken en gezamenlijke reflectie.
- Biedt leraren de ruimte om zelf invulling te geven aan het uitproberen in de eigen situatie. Het gaat er bij een proeftuin om dat er creatief geëxperimenteerd en gecreëerd kan worden. Wat is het eerste dat leraren graag zouden willen uitproberen dat volgens hen bijdraagt aan de concrete doelstelling? Wat is de eerste situatie die ze gaan tegenkomen die ze willen veranderen? Hoe zouden ze die situatie anders kunnen ontwerpen of inrichten? – Wat is het kleinste dat ze zelf anders zouden kunnen doen?
- Stuur op afstand en geef vertrouwen. Waardeer initiatieven.
- Evalueer (ook tussentijds) de proeftuinen op resultaat en proces, waarbij duidelijk wordt waarom de gekozen oplossing wel of niet werkt en wat het gevolg is (zie kwaliteitskaart *Monitoren en bijsturen van NPO-interventies*).

Stap 1

Stap 2

Stap 3

Stap 1

Kies een thema en ga na wie een proeftuintje wil opzetten

- Voor welk thema en interventie uit NP Onderwijs willen jullie proeftuintjes opzetten?
- Welk element uit de interventie willen jullie in een proeftuintje gaan uitproberen?
- Bekijk met het team wie een proeftuintje wil opzetten. Je kunt hierbij ook samenwerken met interne en externe specialisten. Bespreek de vragen: Wat doen we al erg goed en kunnen we uitwerken? Welk resultaat willen we bereiken? Wat willen we gaan uitproberen? Wat doen we als leraren dan concreet? Hoe sluit het proeftuintje aan bij onze situatie?
- Bespreek welke rol de deelnemers hebben (leraren, de specialisten) en licht je eigen rol toe.

Stap 2

Bepaal de kaders

- Hoe faciliteer je als schoolleider de deelnemers om te kunnen werken in de proeftuinen?
- Bepaal samen met de leraren (of laat hen met een voorstel komen) de inhoudelijke kaders (visie en doel, wat weten we al over dit onderwerp, wie willen we erbij betrekken), organisatorische kaders (hoeveel tijd besteden we eraan, hoe wordt gecommuniceerd, vastgelegd, gepresenteerd) en financiële kaders (wat is het budget)? Op deze manier geef je als schoolleider richting en bied je de leraren kaders.

Stap 1

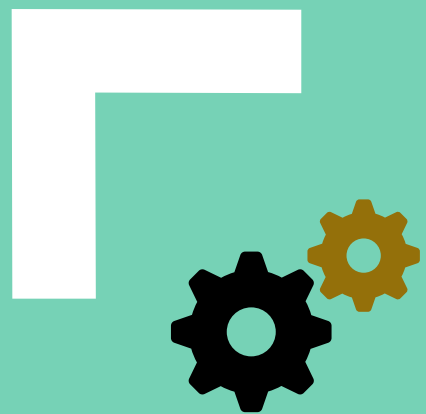
Stap 2

Stap 3

Stap 3

Monitor en
bewaak de
voortgang en
evalueer

- In welke mate heeft het proeftuintje bijgedragen aan de verbetering van het verbeteraspect? Zijn de doelen zoals we die voor ogen hadden gerealiseerd?
- Past het binnen de eigen context? Welke verschillen zagen we in de uitwerking van de proeftuintjes? Wat willen we doorzetten, wat moet anders? Wat heeft het team hiervan geleerd? Wat werkte goed en wat werkte minder goed? Hoe kunnen we dat verklaren? Waarom werkt het? Wanneer werkt het? Wat zijn de werkbare mechanismen? Wat betekent dit voor ons pedagogisch-didactisch handelen? Willen we een vervolproeftuintje opzetten?
- Vraag feedback aan leerlingen. Hoe hebben zij het werken in de proeftuintjes ervaren? Welke feedback en feedforward geven ze aan de leraren?

Meer weten?

- > [Proeftuinen, Praktijkvoorbeelden en Professionele schoolteams: Succesvol werken aan onderwijsverbetering](#)
- > [Leren door proberen: Experimenteren in het werk](#)
- > [Beter onderwijs door praktijkonderzoek](#)

Loes van Wessum en Rieneke Pruis: Lectoraat Leiderschap in onderwijs en opvoeding, Hogeschool Windesheim (2021)

Stap 1

Stap 2

Stap 3